HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לתינוק בציבור נמי חזי לגמע לתינוק עני ותו הא דתניא כשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את חצוצרות מני אלא לא קשיא הא ר' יהודה הא [א]ר' שמעון הא [א]ר' נחמיה ומאי שופר נמי חצוצרות כדרב חסדא דא"ר חסדא [ב]הני תלת מילי אישתני שמייהו מכי חרב בית המקדש חצוצרתא שופרא שופרא חצוצרתא למאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה ערבה צפצפה צפצפה ערבה למאי נ"מ ללולב פתורה פתורתא פתורתא פתורה למאי נ"מ למקח וממכר אמר אביי אף אנו נאמר הובלילא בי כסי בי כסי הובלילא למאי נפקא מינה [ג]למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות דמצד אחד כשירה ומשני צדדים טריפה אמר רב אשי [ד]אף אנו נאמר בבל [ה]בורסיף בורסיף בבל למאי

לתינוק עני. שעל הציבור לפרנסו: **הא ר' יהודה.** שופר מיטלטל וחצוצרות אין מיטלטלין דמוקצה הוא אבל שופר תורת כלי עליו כדאמרן לעיל: **הא.** דקתני תרוייהו מטלטלין ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה: **הא.** דקתני אף שופר אין מטלטלין ר' נחמיה דאמר [ו]אפי' תרווד אפי' טלית אין ניטלין אלא לצורך תשמישו המיוחד ועיקר שופר לאו לגמוע מים קאי: **ומאי שופר.** דקתני בההיא דר' נחמיה דאקדמיה בה לחצוצרות לאיסורא וכיון דתני אין מטלטלין את השופר תו לא צריך למתני חצוצרות דכ"ש היא הואיל ואינו ראוי לגמע בו תינוק אלא שופר דתנא רישא הוא חצוצרות וחצוצרות דתנא בסיפא הוא שופר דאישתנו שמייהו כדרב חסדא: **לשופר של ראש השנה.** אין תוקעין אלא באותו שעם הארץ קורין חצוצרות והוא שופר או אם בא עם הארץ לשאול במה יתקע אומרים לו בחצוצרות: **צפצפה.** פסולה ללולב ועלה שלה עגול וקנה שלה לבן כדאמרן בסוכה [ז]: **פתורה.** מתחילה היו קורין לגדול פתורה ולקטנה פתורתא ועכשיו נשתנו: **אף אנו נאמר.** אף אנו יכולים להוסיף אדרב חסדא לומר שגם זה נשתנה: **הובלילא.** מתחילה היו קורין להמסס הובלילא ולבית הכוסות בי כסי ועכשיו נשתנו: המסס הוא הסמוך לבית הכוסות עשוי סגלגל כמין כדור ובתוכו קליפות הרבה כגלגל של ריחים וקורין צינפיי"ל ודופנו דק מאד: בית הכוסות סוף הכרס שקורין פאנצ"א ויש בו עובי שקורין דובלו"ן ותוכו עשוי כמין כוס. עובי בית הכוסות דופן כפולה ודבוקין הכפלים זה בזה בשומן: **מצד א'.** שלא ניקב אלא א' מן הכפלים כשרה שחבירו סותמו: **מב' לדדין.** שניקבו שניהם טריפה. ובבית הכוסות הוא דאיכא לפלוגי בין צד א' לשני צדדין אבל בהמסס אפי' מצד א' שלא נראה הנקב לחוץ אין זו סתימה לפי שהדופן דק מאד:

לגיטי

הא ר' יהודה. לר' יהודה מטלטלין שופר אע"ג דמלאכתו לאיסור שרי לטלטלו לצורך גופו ומקומו כדמוכח בפרק כל הכלים (לקמן קכד:) דאמר רב מכבדות של מילתא מותר לטלטל בשבת ושל תמרה אסור פירוש לפי שמלאכתו לאיסור ור' אלעזר אמר אף של תמרה במאי עסקינן אילימא לצורך גופו ומקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבא ס"ל דשרי דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ואי ר' יהודה אסר[א] והא רב סבר כר' יהודה דאית ליה מוקצה ובפרק תולין (לקמן דף קמא: ושם) גבי הא דפריך לאביי[ב] [ורבא] ממנעל שעל גב האימוס[ג] משמע בהדיא דשרי ר"י בדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ותניא נמי בפרק כירה (לקמן דף מד.) ר' יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת אבל בחצוצרות אסר משום דכיון דלא חזי למלאכת היתר אלא מעט מקצה ליה לגמרי ממלאכת היתר והוי כמטה שיחדה למעות והניח עליה מעות דאמר רב יהודה א"ר (לקמן דף מד:) דאסור לטלטלה ⊖ומוקי לה כר' יהודה וכמו קינה של תרנגולים דמשמע לקמן (דף מה:) ⊖דאסור לר' יהודה אפי' לצורך גופו ומקומו: **הא** ר' שמעון. דלית ליה מוקצה אלא מוקצה מחמת חסרון כיס ודוקא לצורך גופו או מקומו הוא דשרי אבל מחמה לצל מודה ר"ש דאסור דתנן בפרק כל הכלים (לקמן דף קכב:) נוטל אדם את הקורנס לפצע בו את האגוזים קורדוס לחתוך בו דבילה אבל מחמה לצל אסור וכר' שמעון היא מדקתני סיפא מחט של יד ליטול בו את הקוץ ובהנחנקין (סנהדרין דף פד:) מוקי לה כר' שמעון ובשילהי האורג (לקמן קו.) נמי מוכח מינה דמפיס מורסא מותר לכתחילה וההיא דמפיס מורסא מוקמא כר"ש בריש פ' ח' שרצים (לקמן דף קז:) ובפ' בתרא (לקמן קנז.) נמי פשיטא לן דמתניתין דכל הכלים אתיא כר"ש דקאמר דבמוקצה מחמת חסרון כיס מודה ר"ש דתנן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה[ד] וגבי מכבדות של תמרה (דף קכד:) דפריך אלא מחמה לצל בהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה ואי שרי ר"ש אף מחמה לצל מאי קושיא דילמא ר' אלעזר כר"ש ס"ל[ה]:

הא ר' נחמיה. ההיא דאסרה שופר וחצוצרות דתניא בפרק חבית (לקמן דף קמו.) אפי' תרווד אפי' טלית אפי' סכין אין נוטלין אלא לצורך תשמישן ופי' בקונטרס תשמישן המיוחד להם ומשמע לפי' דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו לשום צורך דהא מיוחד למלאכת איסור ואנן בעינן שיהא מיוחד לצורך אותו דבר שנוטלו בשבת וקשה לר"ת דאמר בפרק חבית (ג"ז שם) חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ומוקי לה כר' נחמיה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לה. ושם) הכא במנעול דקטיר במיתנא ובעי סכינא למיפסקיה ומוקי כר' נחמיה ואמאי אסר בסכין כיון שהוא עומד ומיוחד לחתיכה והר"ר שמעון הזקן הקשה לפירוש הקונטרס דהיכי קאמר רבא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד.) ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו או לצורך מקומו אין מחמה לצל לא היכי שרי לצורך מקומו והלא אין זה תשמיש המיוחד לו [א)]ודוחק ר"ת לומר לפי' הקונטרס דקערות אחר שאכלו בהן דדרך להסיקן כל שעה חשיב צורך מקומו תשמיש המיוחד לו ונראה לר"ת דלא שרי ר' נחמיה אלא תשמיש הרגיל לעשות בו בחול אפי' אינו תשמיש המיוחד לו ואפי' דבר שמלאכתו לאיסור שרי כיון שדרך אותו תשמיש לעשות ממנו בחול כגון קורנס לפצע בו את האגוזים וקורדוס לחתוך בו את הדבילה והיינו לצורך תשמישו דקאמר כלומר מה שרגיל לעשות בו בחול ולא אתא לאפוקי אלא מחמה לצל וכגון תשמיש שאינו רגיל לחתוך כגון חותלות של תמרים בסכין או מנעול דקטיר במיתנא ושופר נמי אין דרך בחול לגמע בו מים לתינוק והסקה בכלים דתניא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:)[א] אין מסיקין בכלים כו' ומוקי לה כר' נחמיה ומביא ר"ת ראיה מפרק כל הכלים (ג"ז שם) דתנן כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך ומפרש רבה בגמרא דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא והשתא מה לו להזכיר דבר שמלאכתו לאיסור כיון דמתניתין לא איירי אלא במלאכתו להיתר אלא ודאי משום ר' נחמיה נקטיה דבעי למימר ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' דבר שמלאכתו להיתר כו' ומשום דמשוה ר' נחמיה מלאכתו להיתר למלאכתו לאיסור דלר' נחמיה תרוייהו לצורך גופו שרי ולצורך מקומו לא ולרבא תרוייהו לצורך גופו ומקומו שרי מחמה לצל לא ולשון אפי' משמע נמי הכי:

למחט שנמצאת. דתניא באלו טרפות (חולין דף נ. ושם) ובהמדיר (כתובות דף עו:) מצד אחד כשירה מב' צדדין טרפה ופי' בקונטרס בעובי בית הכוסות הוא דאיכא לפלוגי הכי אבל בהמסס אפי' מצד אחד שלא נראה הנקב לחוץ טרפה דאין זו סתימה והקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ דהא תנן [ט]המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ משמע דבהמסס נמי לא מיטרפה אלא בנקב מפולש ואור"י דהאי לחוץ לא לגמרי לחוץ[ו] אלא כלומר לכל חוץ לאפוקי ניקבו זה לתוך זה דכשירה כדקתני בתר הכי וקמ"ל דמצד אחד כשירה אע"ג דניקב עור אחד שלם אבל הא דקתני מב' צדדין טרפה אין חידוש[ז] אי נמי מב' צדדין טרפה נמי חידוש הוא דקמ"ל אע"פ ששוכב על המסס[ח] וס"ד[ט] שמגין[י] כמו חלחולת שנקבה וירכים מעמידין אותה דכשירה קמ"ל דהכא טרפה ור"ת אומר דבהמסס נמי מצד אחד כשירה ופשיטא דלא הויא טרפה אא"כ ניקב נקב מפולש לחוץ דאין סברא שיהיה טרפה בשום מקום אלא בנקב מפולש והא דנקט בברייתא בית הכוסות לאשמועינן מצד אחד כשירה[יא] אע"ג דניקב עור שלם[יב] ונפקא מינה הא דשמעינן דאישתני שמייהו אע"ג דדינם שוה דאי לא אשמעינן ה"א דהאי דקתני מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות היינו[יג] דקרו השתא בי כסי שאין לו אלא עור אחד והוה אתי למימר דדוקא בההוא מצד אחד כשירה[יד] אבל במאי דקרו[טו] הובלילא[טז] אפי' מצד אחד טרפה כיון שניקב עור אחד שלם[יז] להכי אשמעינן דאישתני שמייהו[יח] דאפי' בהובלילא מצד אחד כשירה[יט] ועוד אור"י דמצינו למימר כפי' רש"י דבהמסס אפי' מצד אחד טרפה[כ] דחיישינן שמא ניקב לחוץ וחזר והבריא כמו ישב לו קוץ בוושט[י] דהכי הלכתא התם דחיישינן שמא הבריא וחוששין לספק דרוסה ואפי' למאן דלא חייש התם בקוץ שמא במחט שהוא דק חייש והא דבעי באלו טרפות ניקבו לחוץ היינו כגון דידעינן דשוב לא הבריא כגון שאכלה מחט בפנינו ושחטוה מיד:

נפקא

מסורת הש"ס

א) [לקמן קכג. קכד. קמו. עירובין לה. ביצה לב.], ב) סוכה לד. ע"ש, ג) [כתובות עו: חולין מח: נ:], ד) [סוכה לד. ע"ש], ה) [עי' בערוך ערך הגלרא ובסנהדרין קט. מאי בורסיף וכו'], ו) [לקמן קמו.], ז) [דף לד.], ח) [ושם], ט) [חולין מב.], י) חולין מג.,

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא ר' יהודה וכו' ומוקי לה כר' יהודה. וע"ש ע"ב תוס' ד"ה הא אין עליה: בא"ד דאסור לר' יהודה. עי' פירש"י שם ד"ה אלא לתרנגולין:

◆

לעזי רש"י

צינפיי"ל. הקיבה השלישית של מעלי-הגירה. **פאנצ"א [פנצ"א].** הקיבה הראשונה של מעלי גירה. **דובלו"ן.** קיפול בקיבה השניה של מעלי גירה.

◆

מוסף רש"י

חצוצרתא. פשוטה ואינה של איל (סוכה לד.). **שיפורא.** כפוף (שם). **צפצפה.** ועכשיו נשתנית שמה וקורין לו ערבה (שם). **פתורתא פתורא.** האחת גדולה והאחת קטנה, ושם היו רגילין לקרות לגדולה חלף קטנה ושל קטנה לגדולה (שם). **אף אנו נאמר.** אף אני יש בידי עוד אחד שנתחלף שמה (שם). **הובלילא.** צנפיי"ל (שם). **למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות.** מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס קרוי בית הכוסות, שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים ובלע"ז רדובולי"ן, ונמצא מחט תחובה באותו עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולה (כתובות עו: וכעי"ז חולין מט.). **דמצד אחד.** שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את השנית (חולין שם) ואין המחט נראה אלא מבפנים (כתובות שם). **כשרה.** שאין זה נקב (שם) שחברתה מגינה עליה (חולין שם).

◆

רב נסים גאון

למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. תגד אצל דלך [תמצא עיקר זה] בפרק אלו טריפות [דף נ] ובכתובות בפרק המדיר [דף עו].

◆

רבינו חננאל

ותניא מטלטלין שופר וחצוצרות ותניא מטלטלין שופר ולא חצוצרות. ואוקימנא להו הא ר' יהודה הא ר' שמעון והא ר' נחמיה.

הדרן עלך במה מדליקין.

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף ג ד:

◆

תוס' ישנים

א) ועוד קשה הא דא"ל אביי (שם) לרבה אליבא דר"נ קערות היכי מטלטלינן להו ולרבה (דידיה) אליבא דר"ן מי ניחא הא לא מטלטלי אלא לתשמיש המיוחד לו ודוחק ר"ת כו':

◆

מוסף תוספות

א. א"כ רב היכי ס"ל הכי. תוס' הרא"ש. ב. דאמ' דבר שמלאכתו לאיסור מטלטלו, לצורך מקומו אסור. תוס' הרא"ש. ג. ומוקי לה כר' יהודה וכדתניא וכו' ודייק טעמא דרפוי, הא אינו רפוי לא, ופריך לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור, לצורך מקומו מותר, ומשני ההיא ר' יהודה משום ר' אלעזר היא, אבל ר' יהוד' גופי' ס"ל אפי' אינו רפוי מותר. תוס' הרא"ש. ד. ומנגן פשוט לו דההיא משנה ר"ש היא, אלא לאו משום דפשיטא לי' דכולה מתניתי' דכל הכלים כר"ש אתיא. תוס' הרא"ש. ה. אלא משמע דפשיטא לי' לתלמודא דליכא מאן דשרי דבר שמלאכתו לאיסור מחמה לצל. תוס' הרא"ש. ו. שיהא מפולש. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. ז. ואגב דנקט מצד אחד כשרה נקט נמי מב' צדדין טריפה אע"ג דמילתא דפשיטא היא. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. ח. ומדובק שם בשומן. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. ט. דאותו דבקות. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. י. אפי' וכו' שניקבו שני העורות וכו' שלא יצא הרעי. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יא. רבותא קמ"ל, לפי שיש לו שני עורות, וקמ"ל. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יב. אפ"ה כשרה עד שניקבו שניהם וכו' ואי"ת הא אמרינן וכו' למאי נפק"מ למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, והשתא מאי נפקותא איתא, הא בתרוייהו אמרי' מצד א' כשרה וכו' צדדים טרפה גם בהובלילא, רי"ל. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יג. בהובלילא דהיינו המסס. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יד. כיון שלא ניקב אלא חצי עור והנשאר מגין יפה. ריטב"א. טו. עכשיו. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. טז. היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות. תוס' חולין נ: ד"ה מחט. יז. ואין חבירו מגין עליו. ריטב"א. יח. ותנא בית הכוסות ממש קתני. ריטב"א. יט. וכ"ש בהמסס. ריטב"א. כ. ואפי' אח"ל דאין סברא שיהא טריפה הואיל ולא ניקב אלא חצי עור. תוס' חולין נ: ד"ה מחט.